

Источники и литература

1. Богатов О.И., Лысенко Ю.Г., Петренко В.Л., Скобелев В.Г. Рейтинговое управление экономическими системами. – Донецк: Юго-Восток, 1999. – 110 с.
2. Власов М.П., Шимко П.Д. Моделирование экономических процессов. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 409 с.
3. Волков И.К., Загоруйко Е.А. Исследование операций. – М.: МГТУ им. Баумана, 2000. – 436 с.
4. Клевец Н.И., Калькова Н.Н. Методические подходы к регулированию доходов местных бюджетов от рекреационной деятельности в АР Крым // Экономика и управление. – 2006. - № 4. – С. 103 – 108.
5. Количественные методы в экономических исследованиях / Под ред. М.В. Грачевой, Л.Н. Фадеевой, Ю.Н. Черемных. - М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2004. –791 с.
6. Конюховский П. В. Математические методы исследования операций в экономике. – СПб: Питер, 2000. – 208 с.
7. Устойчивое развитие рекреационного комплекса Крыма /Под ред. д.э.н., проф. А.В. Ефремова. – Симферополь: Таврия, 2002. – 300 с.

Красовська Ю.В.**ЕКОНОМІКО – ЕКОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО АГРАРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСУШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ**

На сучасному етапі розвитку України проблема забезпечення продовольством в достатній кількості, за доступними цінами та належної якості не лише не втратила своєї актуальності, але і загострила її. Оскільки ефективність аграрного землекористування з року в рік падає, основні фонди все більше зношуються, ґрунти деградують, а потреба в продукції не зменшується. Враховуючи історичні та природно – кліматичні особливості розміщення продуктивних сил в Україні, одним з стовпів вітчизняної економіки є розвиток аграрного сектору.

Специфікою аграрного використання земель є те, що його ефективність в великій мірі визначається такими факторами, як погодні і екологічні. В той же час, проблеми в області прогнозування та попередження їх впливу на сьогодні вивчені недостатньо, а тому коливання ефективності аграрного використання земель досить суттєві. Єдиним існуючим на сьогоднішній день методом зниження ризиків коливань врожайності, спричинених погодними факторами, є меліорації. Отже, коли мова йде про сталий розвиток сільськогосподарського виробництва, передбачається зниження мінливості, а це можливо лише через вплив на погодні фактори за допомогою меліорацій, в тому числі осушувальних. Меліоровані землі фактично є страховим фондом держави. Від ефективності їх використання та збереження залежить економічна, екологічна та соціальна ситуація в країні.

В сучасних умовах, економічна криза країни, яка охопила всі галузі суспільного виробництва, суттєво знизила ефективність використання осушених земель та їх роль у продовольчому забезпеченні регіону та держави в цілому. Внаслідок різкого скорочення обсягів фінансування на меліорацію земель як на державному, так і на місцевому рівнях, з'явилися загрозові тенденції: швидкі темпи морального та фізичного старіння гідромеліоративних систем, вихід з ладу основних меліоративних фондів спричиняють погіршення технічного стану самих систем та екологічного стану осушених земель, а в кінцевому рахунку – зниження віддачі меліорованого гектару. Гостро постає потреба у відновленні техніко – економічних параметрів більшості систем шляхом їх реконструкції.

Проте, в сучасних умовах, стан сільськогосподарської та водогосподарської галузей такий, що об'єктивна необхідність проведення реконструкції меліоративних систем не є достатньою умовою реального її проведення. Ситуація погіршується майже повною відсутністю економічної інтеграції між вказаними галузями, а також відсутністю коштів в кожній з них. В зв'язку з цим виникає ціла низка проблем, що потребують першочергового вирішення (Рис. 1.)

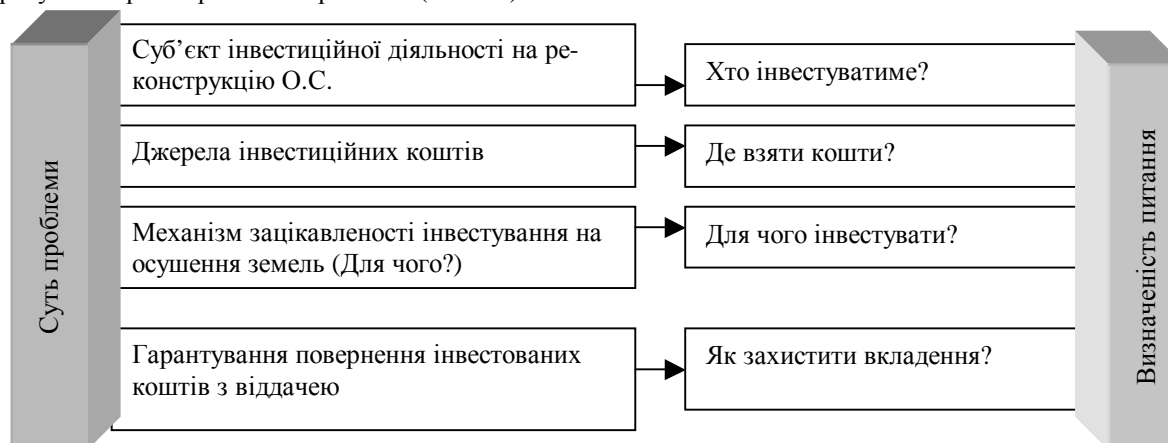

Рис. 1. Основні проблеми, пов'язані з відновленням якісних та кількісних характеристик осушуваних земель.

Першою і визначальною проблемою є визначення суб'єкта інвестиційної діяльності, тобто економічну одиницю, яка має кошти і бажання вкласти їх в осушувальні меліорації з метою отримання ефекту від використання осушених земель. Такий суб'єкт на власний ризик розпоряджається своїми або позиченими коштами, а тому одночасно виступає і суб'єктом ризику. Означенням, суб'єкт ризику – це особа (фізична або юридична, що має право (повноваження) приймати рішення щодо об'єкту ризику і зацікавлена в результатах керування ним. Об'єктом ризику в даному випадку виступають осушені землі, що потребують значних інвестицій на відновлення своїх якостей та меліоративні споруди, покликані регулювати водно – повітряний режим ґрунту. Таким чином, основними ознаками суб'єкта ризику є, по-перше, право розпоряджатись суб'єктом, по – друге, бути зацікавленим в ефективному його використанні. Для визначення такого об'єкту розглянемо системи економічних відносин, що мали, мають і повинні мати місце у використанні осушених земель. На рис. 2 показано систему економічних відносин, яка існувала до недавнього часу.

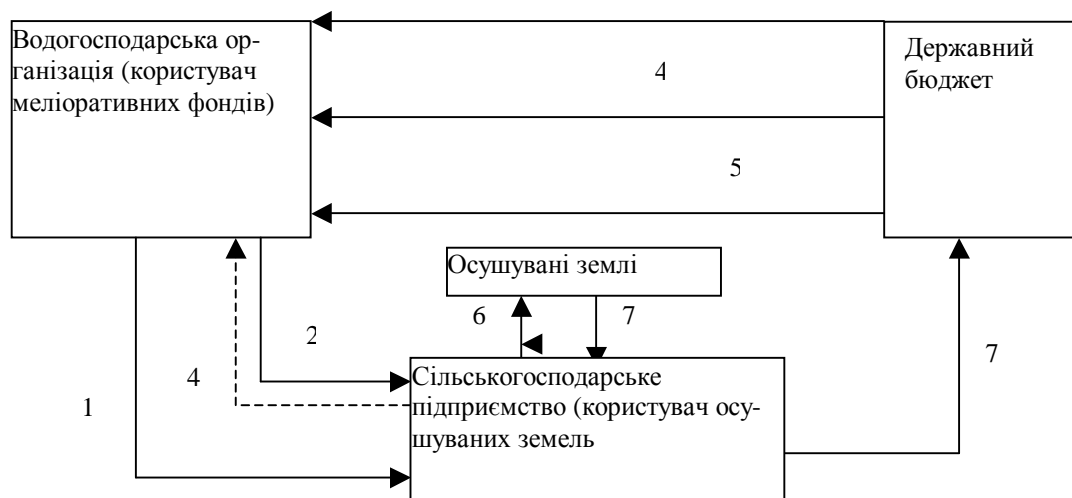

Рис. 2. Існуюча система економічних взаємовідносин між учасниками процесу аграрного використання осушуваних земель

Умовні позначення:

- 1- Послуги на обслуговування міжгосподарської частини системи
- 2- послуги на обслуговування внутрігосподарської частини системи
- 3- оплата послуг по обслуговуванню міжгосподарської частини системи
- 4- оплата послуг по обслуговуванню внутрігосподарської частини системи
- 5- інвестиції на відновлення систем та поліпшення земель
- 6- затрати на аграрне використання земель
- 7 - прибутки від використання осушуваних земель
- - часткова оплата

Основні відмінні риси її полягають в тому, що весь тягар фінансування витрат на відновлення систем та поліпшення ґрунтів покладалася на державний бюджет, водогосподарські організації, які фактично були власниками систем надавали послуги по водовідведенню для сільськогосподарських підприємств, використовуючи власні меліоративні фонди, на фактично безоплатній основі, при цьому спроби переведення УОСів на господарський розрахунок залишились на папері. Ця система була економічно неправильною, оскільки функції суб'єкта були розірвані: сільськогосподарські підприємства були зацікавлені в якісному проведенні осушувальних меліорацій, але фактично не розпоряджались меліоративними фондами, в той же час, водогосподарські організації володіли фондами, але не були економічно зацікавлені в їх якісному використанні, а функції інвестора виконувала третя сторона – держава, що по суті виступала посередником. Така деструктивна система могла функціонувати тільки в умовах жорсткого контролю, тому найменші зміни в економічному стані країни зруйнували її.

Для полегшення ситуації для переобтяженого видатками Держбюджету, а також для управлінні меліоративних систем було прийняте рішення про передачу всіх внутрігосподарських меліоративних, а також частини міжгосподарських систем з державної до комунальної та приватної власності. Тобто, тягар фінансування формально був перекладений на місцеві органи державної виконавчої влади та розрізнені і послаблені сільськогосподарські підприємства. Водогосподарські організації фактично перестали бути власниками меліоративних фондів, тому роль суб'єкта мало б виконувати сільськогосподарське підприємство, але в умовах фактично зруйнованих взаємовідносин воно, формально маючи можливість, не

здатне виконувати функції інвестора. Фінансовий стан більшості таких підприємств настільки кризовий, що вони не лише неспроможні фінансувати меліорації, але і утримувати приватизовані внутрігосподарські системи та оплачувати послуги міжгосподарських. Фінансове оздоровлення сільгоспвиробника – єдина умова перебудови аграрного використання осушених земель до економічно доцільних. Крім того, у процесі впровадження ринкових відносин в аграрному секторі відбулася кардинальна зміна категорій землекористувачів. На сьогодні 95 відсотків серед них становлять групи власників земельних часток (паїв) та фермерські господарства. Проте лише технологічна цілісність у використанні меліоративних систем дасть змогу дотримуватися науково обґрунтованих сівозмін з максимальною віддачею.

Найкращим виходом з такого становища є створення об'єднань аграрних підприємств різних форм власності за територіальною ознакою, а саме: на сьогоднішній день більша частина внутрігосподарських систем фактично приватизована, тобто передана у власність аграрних підприємств, міжгосподарські системи частково залишилися в підпорядкуванні управліннь меліоративних систем, тобто в державній власності, а частково передані сільським радам. Для забезпечення ефективного і цілісного господарювання ці міжгосподарські системи мають бути передані статутним об'єднанням сільгоспвиробників (землекористувачів в межах однієї системи) на умовах оренди [1]. В такому випадку ознаки суб'єкта інвестиційної діяльності (суб'єкта ризику) – право розпоряджатись суб'єктом та зацікавленість в ефективному його використанні – не будуть розірваними і виконуватимуться такими об'єднаннями. Оптимальною системою взаємовідносин між учасниками показано на Рис.3.

Логічним продовженням проблем інвестування в аграрне використання осушених земель є визначення джерел фінансування, адже враховуючи реформування економічних відносин в цій сфері, слід зазначити, що сільськогосподарські підприємства і навіть їх об'єднання, не мають накопичених грошових ресурсів для інвестиційної діяльності. Надто довгим був розрив між руйнуванням старої системи та створенням нової.

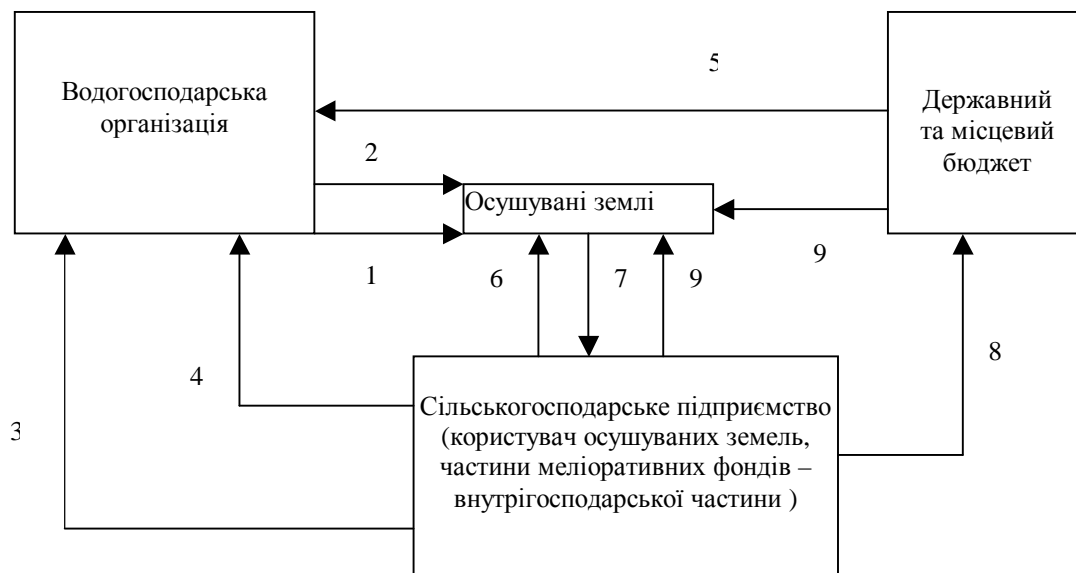

Рис. 3. Рекомендована система економічних взаємовідносин між учасниками процесу аграрного використання осушуваних земель

Умовні позначення:

- 1 – послуги на обслуговування міжгосподарської частини системи
- 2 – послуги на обслуговування внутрігосподарської частини системи
- 3 – оплата послуг по обслуговуванню міжгосподарської частини системи
- 4 – оплата послуг по обслуговуванню внутрігосподарської частини системи
- 5 – відшкодування витрат на обслуговування міжгосподарських систем, що знаходяться в державній власності
- 6 – затрати на аграрне використання земель
- 7 – Прибутки від аграрного використання земель (джерела майбутніх інвестицій)
- 8 – податки
- 9 – Інвестиції на відновлення систем та поліпшення земель

Єдиним джерелом фінансів на сьогоднішній день є банківська система. Але кредит є надто „дорогим” засобом для аграрних підприємств, тому актуальною стає роль держави і як інвестора, і як гаранта для впровадження системи пільгового кредитування сільськогосподарських підприємств. Що стосується ролі держави як інвестора, то мова йде не про відтворення елементів попередньої системи. В нових умовах інвестування з державних фондів повинно відбуватись на тих же засадах економічної зацікавленості, що і для будь-яких інших інвесторів. Другий аспект пов'язаний з розробкою механізму надання пільгових

цільових кредитів для аграрних підприємств, створення відповідної нормативно – законодавчої бази. Та регулювання цього процесу з боку держави [2].

Що стосується механізму зацікавленості інвестувати кошти в осушення земель, то він вбудований в саму природу меліорації. Оскільки роль меліорованих земель за умов дотримання агротехніки та інших умов експлуатації у продовольчому та ресурсному забезпеченні країни постійно зростатиме. Цьому сприяє той факт, що приростає врожай на меліорованих землях в роки з екстремальними погодними умовами зростає вдвічі. Тому необхідно розробити стратегію переходу вказаних підприємств на рівень ефективного ризику. Ця стратегія полягає в освоєнні інвестицій на відновлення необхідних якостей осушувальних систем та осушуваних земель з паралельним врахуванням фактору ризику при обґрунтуванні їх доцільності та побудові графіків повернення, а також з розробкою комплексу заходів по мінімізації ризику як в ході проектування та освоєння інвестицій, так і в процесі подальшого використання осушуваних земель.

При такому підході будуть задіяні одночасно два важеля підвищення ефективності аграрного використання земель: завдяки правильно обґрунтованим меліораціям буде досягнуто значне підвищення врожайності вирощуваних культур, а завдяки врахуванню та попередженню, а значить мінімізації ризику буде підвищено ймовірність отримання бажаного результату для об'єкту інвестиційної діяльності. Таким чином питання „Для чого інвестувати?” на пряму пов'язане з питанням „ Як захистити вкладення? ”, відповідь на яке лише одна – шляхом оцінки і врахування ризиків та управління ними.

1. Закон України „Про Водний кодекс України” зі змінами та доповненнями N 1990, 21.09. 2000 р.
2. Постанова від 16 листопада 2000 року №1704 „Про комплексну програму розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушуваних угідь у 2001-2005 роках та прогноз до 2010 року”.

Морцагин А.В.

ПРИЗНАКИ И СОСТАВЛЯЮЩИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ

На современном этапе существенно возросло значение и расширилась роль государственной инновационной политики (ГИП) в обеспечении устойчивого экономического развития и общественного прогресса. Это связано, прежде всего, с реализацией инновационной модели развития экономики. Инновации становятся главным ориентиром конкурентоспособности, прогрессивных структурных и институциональных изменений национального хозяйства и отдельных ее элементов.

Дефиниция «инновационная модель развития» (ИМР) фокусирует внимание на исключительности роли инноваций в экономике и развитии общества. ИМР адекватна современной западной цивилизации, закономерностям социально-экономического и общественного прогресса при переходе к постиндустриальному обществу. Ее реалистичность подтверждается опытом развития многих государств мира. Инновации порождают множество положительных социально-экономических эффектов, однако обостряют некоторые противоречия и имеют определенные негативные последствия. Особенностью ИМР является то, что большинство из этих проблем решаются на основе реализации последующих инноваций более высокого порядка. К примеру, внедрение технологических инноваций обеспечивает 90% прироста душевого национального дохода в США. В объеме ВВП развитых стран мира доля технологических инноваций составляет от 70 до 90% [1, с. 4].

В условиях ИМР в рамках государственной экономической политики формируется особое направление действий и институционализации процессов и явлений, имеющих место в реальном секторе. Такие действия направлены на обеспечение необходимого характера инновационного развития (и отдельных образующих его процессов и явлений), который бы отвечал критериям устойчивости, сбалансированности, непрерывности, поступательности и динамичности. ГИП, по сравнению с другими типами государственной политики, характеризуется определенными особенностями, обусловленными особой природой объектов регулирования (инноваций и инновационной деятельности), усложнением экономического уклада общества и функционального устройства политико-регулирующей надстройки [2].

Исследование признаков и составляющих ГИП является достаточно актуальным, так как обычно они рассматриваются либо в целом по государственному управлению экономики (или экономической политики), либо в определенных частных случаях, имеющих место в конкретных условиях. Зачастую признаки и составляющие ГИП не систематизируются в единый комплекс характеристик или классификацию, проводится лишь констатация особых явлений в сфере ее реализации. Между тем это порождает определенные неудобства в процессе исследований и разработки практических мер по совершенствованию ГИП: не дается определение терминов, которые к тому же зачастую отождествляются; не поясняется использование тех или иных дефиниций, не учитывается их этимологическое значение. При подготовке данного исследования использованы работы М. Петриной [2], В. Новицкого [3], З. Адамановой [4], Г. Лазутина [5], В. Гусева [6], О. Шнико [7], Л. Федуловой [8], Н. Райская, Я. Сергиенко и А. Френкель [9]. Сущность ИМР и одного из ее атрибутов – ГИП – рассмотрены в научной литературе достаточно широко. Вместе с тем объяснение ГИП остается неполным без научно-теоретической характеристики и признаков, и составляющих.

Целью настоящей работы является: характеристика признаков и составляющих государственной инно-